

УДК 930.85:[069-720](477.8)

DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2786-5118/2022-39-3>

УКРАЇНСЬКИЙ ІСТОРИКО-АРХІТЕКТУРНИЙ ТА МУЗЕЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДЛЯ УСПІШНОЇ КУЛЬТУРНОЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Свинаренко Наталія Олександрівна,
*кандидат історичних наук,
доцент кафедри українознавства та мовної
підготовки іноземних громадян
Харківського національного економічного
університету імені Семена Кузнеця
nvinarenko2@gmail.com
orcid.org/0000-0002-8972-0025*

Для найближчого майбутнього нашої України важливим напрямком міжнародного співробітництва, в першу чергу, із сусідніми державами – з Польщею, Словаччиною, Угорщиною, Румунією, буде культурологічний. На сьогодні цей вид співробітництва унеможлиблюється через путінську збройну агресію на наші землі.

Метою даної роботи є характеристика історико-архітектурного та музейного потенціалу західних областей України (Львівської, Закарпатської, Тернопільської, Івано-Франківської, Волинської, Чернівецької, Рівненської) для становлення та розвитку сучасної успішної культурної євроінтеграції. Історіографічна база вказаного питання досліджувалася завдяки хронологічному методу з часу отримання незалежності України і до наших днів, а характеристика музейного та історико-архітектурного фондів найбільших міст заходу України вивчалася через описовий метод.

Результати. Щодо аналізу історіографічної бази питання, то вивчене переважно українсько-польське культурне співробітництво у різних аспектах (регіональному, освітньому, науковому, гуманітарному і т.і.). Львівська, Закарпатська, Тернопільська, Івано-Франківська, Волинська, Чернівецька, Рівненська області мають надзвичайно багатий історико-архітектурний та музейний потенціал для успішного українсько-європейського культурного співробітництва.

Висновки. Музеїв дуже багато, за змістом вони є різнопланові, і тому кожен європейський турист може знайти собі щось необхідне та корисне. Щодо історико-архітектурного потенціалу названих областей, то переважна більшість об'єктів, які представляють цінність, – це релігійні споруди, переважно діючі, для місцевих вірян (храми православної церкви, римо-католицької, греко-католицької, іудейської, вірменської та ін.). Матеріальна база для українсько-європейського культурного співробітництва є достатньою для задоволення духовних потреб як вірян різних конфесій, так і атеїстів, поціновувачів історії та культури, сприятиме пришвидшенню процесу євроінтеграції.

Ключові слова: архітектура, музейний фонд, євроінтеграція, міжнародна комунікація, культурна співпраця.

UKRAINIAN HISTORICAL, ARCHITECTURAL AND MUSEUM POTENTIAL FOR SUCCESSFUL EUROPEAN CULTURAL INTEGRATION

Svynarenko Nataliya Oleksandrivna,
*Candidate of Historical Sciences,
Assistant Professor at the Department of Ukrainian
Studies and Language Preparation of Foreign Citizens
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics
nvinarenko2@gmail.com
orcid.org/0000-0002-8972-0025*

For the near future of our Ukraine, an important direction of international cooperation, first of all, with neighboring states – with Poland, Slovakia, Hungary, Romania, will be cultural. Today, this type of cooperation is impossible due to Putin's aggression on our lands.

The purpose of this work is to characterize the historical, architectural and museum potential of the western regions of Ukraine (Lviv, Zakarpattia, Ternopil, Ivano-Frankivsk, Volyn, Chernivtsi, Rivne) for the formation and development of modern, successful European cultural integration. The historiographical basis of the specified question was studied using the chronological method from the time of independence of Ukraine to the present day, and the characteristics of the museum and historical-architectural funds of the largest cities of western Ukraine were studied using the descriptive method.

Results. Regarding the analysis of the historiographical basis of the question, Ukrainian-Polish cultural cooperation in various aspects (regional, educational, scientific, humanitarian, etc.) was studied. Lviv, Zakarpattia, Ternopil, Ivano-Frankivsk, Volyn, Chernivtsi, and Rivne regions have extremely rich historical, architectural and museum potential for successful Ukrainian-European cultural cooperation.

Conclusions. There are a lot of museums, they are diverse in terms of content, and therefore every European tourist can find something necessary and useful. As for the historical and architectural potential of the named regions, the vast majority of objects that represent value are religious buildings, mostly active, for local believers (churches of the Orthodox Church, Roman Catholic, Greek Catholic, Jewish, Armenian, etc.). The material base for Ukrainian-European cultural cooperation is sufficient to satisfy the spiritual needs of believers of various faiths, as well as atheists, connoisseurs of history and culture, and will contribute to the acceleration of the process of European integration.

Key words: architectural, museum fund, European integration, international communication, cultural cooperation.

Вступ.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язки з важливими науковими чи практичними завданнями. Для найближчого майбутнього нашої України важливим напрямком міжнародного співробітництва (в першу чергу, із сусідніми країнами – з Польщею, Словаччиною, Угорщиною, Румунією) є культурологічний. Станом на сьогодні цей вид співробітництва унеможливується в реалізації через путінську збройну агресію на нашій землі.

На усій території нашої України є багато і цікавих, і видатних об'єктів культурної інфраструктури, відомих пам'ятних місць, які становлять значну історичну цінність; але ті, що знаходяться в центрі, на півдні, півночі та на сході України, через віддаленість від західного прикордоння не є предметом дослідження даної роботи, тим більше зараз, у час російсько-української війни, коли щодня гинуть люди, руються історичні та культурні пам'ятки, першочергові завдання перед нашою країною постають інші.

Виділення невирішеної раніше частки загальної проблеми, яким присвячується стаття. Дана проблема в певних її аспектах досліджувалася досить детально тільки у контексті українсько-польських міжнародних відносин. Про інші ж напрямки міжнародного культурного співробітництва із сусідніми країнами – зі Словаччиною, Угорщиною, Румунією – у сучасній вітчизняній історичній літературі є переважно фрагментарні відомості.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). *Метою* даної роботи є характеристика історико-архітектурного та музейного потенціалу західних областей України для сучасної успішної культурної євроінтеграції. Вказана мета реалізується через такі **завдання**: дослідити історіографічну та джерельну базу вказаного питання, описати стан розвитку музейної справи та історико-архітектурний потенціал у найбільших містах заходу України. У ході даного дослідження найбільше використовувався описовий **метод** (для характеристики музейного та історико-архітектурного фондів найбільших міст заходу України та ін.) та хронологічний (для дослідження історіографічної бази даного питання).

Виклад основного матеріалу дослідження з певним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

1. Історіографія та джерельна база. Як вказувалося раніше, дане питання найбільш детально вивчене в контексті польсько-українських культурних взаємин. Досить важливим етапом у дослідженні даної проблематики є монографія Л.В. Стрільчук, де аналізуються українсько-польські міжнародні відносини через вузькорегіональний місцевий аспект, акцентуючи увагу на сторінках спільної історії сусідніх народів (Стрільчук, 2013). У кандидатській дисертації І. Богородецької розглядається культурологічна складова частина українсько-польських взаємовідносин на основі побратимства (Богородецька, 2015). Авторка переважно розглядає на прикладах конкретних українських та польських міст ці міжнародні взаємини через перейняття досвіду становлення самоврядування за польським зразком, детально описує проведені конференції, семінари, порівнює результати. Наукове дослідження О. Калакури детально аналізує певні етапи українсько-польських взаємин на політичному тлі, а звітти, відповідно, впливають економічні та культурні (Калакура, 2016). У статті Н. Свинаренко проаналізовано архітектурну спадщину Західної України, визначено цей фактор для прикордонного співробітництва, акцентовано увагу на тому, що для жителів Польщі, Угорщини, Румунії відвідати храми відомих міст нашого західного прикордоння є корисним, щоб зрозуміти становлення історії, психології та ментальності нашого українського народу, це буде досить ефективним кроком міжнародного співробітництва та помітно пришвидшить складні процеси євроінтеграції (Свинаренко, 2022). У розділі монографії цієї ж авторки проаналізовано стан сучасного польсько-українського освітнього, культурного та економічного співробітництва, виявлено, що це співробітництво відбувається через багаторічну досить плідну роботу значної кількості громадських організацій, описано ключові тенденції сьогодення освітньої та мистецької співпраці, вказано, що зараз надзвичайно популярними є програми обміну між учнями, студентами, викладачами, діяльність спільних молодіжних та волонтерських центрів, літніх дитячих

мовних таборів, проаналізовано значний обсяг проведених спільних українсько-польських заходів у культурній сфері (Свинаренко, 2022: 652).

Щодо найактуальніших аспектів українсько-словацького транскордонного єврорегіонального співробітництва, то про деякі історико-архітектурні та музейні аспекти йдеться у статті І.В. Артьомова І.В. (2014). Про відомих словацьких письменників, митців, які жили та творили свої культурні шедеври на Закарпатті, згадується у авторефераті Н.О. Кобець (2020). Схожа за основним змістом тематика прослідковується і у дисертації В.В. Альфощій В.В. (2021).

Як відомо, політичні стосунки між Україною та Угорщиною останнім часом є геть непростими. І тому проведення на території Закарпаття спільних українсько-угорських культурних заходів є реальною потребою сьогодення – бо воно сприятиме покращанню і політичної ситуації. Про це йдеться у статті М. Голоша (Голош М., 2018).

Українсько-румунські міжнародні відносини розвиваються менш інтенсивно порівняно з попередніми напрямками. Деякі вітчизняні інтернет-джерела повідомляють про Міхая Емінеску, поета, якого називають румунським Шевченком з Буковини, бо саме на тій території України народився, ріс видатний румунський літератор, про релігійні проблеми двох народів.

При написанні даної роботи також використовувалися спеціальні випуски «Про культурне співробітництво України із зарубіжними країнами за 2017 р. (оглядова довідка за матеріалами преси, Інтернету та неопублікованими документами)», підготовлені інформаційним центром з питань культури і мистецтва Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого Міністерства культури України. Завдяки цим та іншим інтернет-виданням ми зможемо реально оцінити та порівняти частку України та інших країн світу у різних формах та напрямках міжнародній співпраці. У цих джерелах найдетальніше описані зміст та особливості проведення культурних заходів міждержавного значення.

Розвиток музейної справи. Деякі міста світу називають музеями під відкритим небом. Львів можна назвати одним із таких. Львівський історичний музей, Аптека-музей «Під чорним орлом», Державний меморіальний музей Михайла Грушевського, Природничий музей Львова, Музей скла, Арсенал Львів (любителем зброї всіх часів та держав), Музейно-культурний комплекс півної історії «Львіварня», Львівський національний музей ім. Андрея Шептицького, Музей етнографії, Музей імені Івана Франка, Музей історії релігій, Зоологічний музей, музей історії Львівської залізниці, музей УПА, музей пошти та інші музеї варто відвідати як місцевим жителям, так і гостям міста (Музеї. галереї, виставки у Львові

<https://www.karpaty.info/ua/uk/lv/lw/lviv/museums/>). Враження створюється таке, що нові музеї тут відкриваються мало не щодня, широкий їх спектральний зміст і свій відвідувач є у кожного з них. Багато музеїв функціонують також і у містечках Львівщини. У м. Дрогобичі Львівської області у музеї «Дрогобиччина», зокрема, дуже цікаві експозиції відділів європейського мистецтва, галереї сакрального мистецтва (пам'ятки іконопису, роботи місцевих золотарів, різьбярів та художників), історії та природи, пам'яток дерев'яної архітектури XVI–XVIII ст.

Сусідня Івано-Франківська область представлена колекціями історико-меморіального музею Олекси Довбуша, Музею родинних професій, Музею визвольної боротьби імені Степана Бандери, Івано-Франківського краєзнавчого музею, Музею історії міста Болехів імені Романа Скворія, Музею історії давнього Галича, Музею караїмської історії та культури м.Галич, Музею народної архітектури та побуту Прикарпаття, Національного заповідника «Давній Галич» (Музеї в Івано-Франківську <https://www.karpaty.info/ua/uk/if/fr/ivano-frankivsk/museums/>). У м. Коломия, що на Івано-Франківщині, – національний музей народного мистецтва Гуцульщини і Покуття імені Й. Кобринського, музей історії м. Коломиї, Музей «Писанка». У м. Снятин – діючі літературно-меморіальні музеї Василя Стефаника та Марка Черемшини. Сусідня Тернопільська область дуже багата історичними надбаннями, залишеними пращурами нам у спадщину. Охорона історико-архітектурних пам'яток стало наріжним каменем діяльності Національного історико-архітектурного заповідника «Замки Тернопілля» у м. Збараж та Кременецько-Почаївського державного історико-архітектурного заповідника, завдання яких полягає у збереженні та реставрації пам'яток культурної спадщини та налагодженні музейної роботи. Національним заповідником «Замки Тернопілля» створений Фонд культурної спадщини «Оберіг» (Сеньківська, 2011). Інший відомий пам'ятник архітектури – костюл 1779 р. в с. Микулинці Терехівського району – перетворили на склад, де зберігалася кухонна сіль. Через порушення температурного режиму в інтер'єрі костюлу почалися руйнування і був пошкоджений цінний різьблений дерев'яний вівтор XVIII ст. (Сеньківська, 2011). При Кременецькому лицей Тернопільської обл. ХХ ст. було створено Музей Кременецької землі імені Вілібальда Бессера. Яскравим прикладом може бути діяльність Ф. Мончака, який почав свою активну діяльність ще у 1928 р., постійно їздячи до Чехії та Австрії. Самостійно склав карти Волині та Кременецької землі. Сам створив Музей, став його першим директором

і збирачем фондів музею. Не тільки поповнював колекцію музею, а й використовував інформаційний матеріал для навчання вихованців музею (Скакальська, та ін. 2022: 293). Залозецький краєзнавчий музей для своїх відувачів розробив спеціальну екскурсію – вздовж давнього кордону Австро-Угорської та Російської імперій. Тут зосереджені вогневі позиції австрійської армії часів Першої Світової війни – дзоти, доти, бункери. А для поціновувачів природи і красивих пейзажів Залозеччина має багато заказників і заповідних територій. Орнітологічні масиви в болотах Серету, ендемічні ліси, гірський хребетрифового останця Сарматського моря – Тавтровий кряж. Навіть оглядова екскурсія м. Залізці перетворюється в захопливу мандрівку прикордонним містом Галичини з полікультурним населенням (Скакальська та ін., 2022: 295–296).

Жителям Волинської області теж є що показати на культурному фронті примхливим європейцям. Зокрема, у Луцьку варто побачити колекції Волинського краєзнавчого музею, Луцького художнього музею, Волинського регіонального музею українського війська та військової техніки, Історико-культурного заповідника «Старий Луцьк», Музею Волинської ікони, Музею історії Луцького братства, Музею технічного прогресу. На території Волинської області знаходяться Любомльський краєзнавчий музей, історичні музеї у м. Володимир-Волинський та м. Ковель, музей Лесі Українки у с. Колодажне.

Музейний потенціал Рівненської області представлений різноплановими колекціями Рівненського обласного краєзнавчого музею, літературного музею імені Уласа Самчука, Березнівського краєзнавчого музею, Музею українського мистецтва, Бурштинового музею.

У м. Чернівці варто відвідати музей народної архітектури і побуту. Тут розташовані перенесені аутентичні садиби з різними господарськими будівлями різних частин Буковини, побудовані у різний історичний період, ремісничі майстерні, давня дерев'яна церква та дуже майстерно зроблені дерев'яні статуетки звірів. Поціновувачам літератури корисно буде побувати у літературно-меморіальних музеях, присвячених творчості видатних буковинців – Ольги Юліанівни Кобилянської та Осипа-Юрія Адальбертовича Федьковича.

Закарпатський музей народної архітектури і побуту в Ужгороді представлений експонатами типових прикладів найрозповсюдженіших видів народного прикладного мистецтва цього регіону. Живопис, графіку, скульптуру, декоративно-ужиткове мистецтво представлене надзвичайно цікавими експонатами у Закарпатському обласному художньому музеї імені Йосипа Бокшая. У Літературному музеї можна побачити матеріали про

місцевих майстрів художнього слова: Івана Ірлявського, Андрія Патруса-Карпатського, Михайла Томчания, Юлія Бошоша-Кум'ятського, Юрія Станиця, Олександра Сливки та ін.

Охорона пам'яток архітектури. Окремим напрямом українсько-європейського культурологічного співробітництва можна назвати релігійно-духовну співпрацю. Одним з її завдань є ознайомлення європейців з кращими зразками релігійної архітектури, діючими храмами. Іншою її задачею є забезпечення відновлення на Західній Україні діяльності як Української греко-католицької церкви, так і Римо-католицької церкви (Калакура, 2016).

Особливістю загальної релігійної картини Західної України є той факт, що історично склалися так, що у відносно старих торговельних містах засновувалися і століттями мирно співіснували храми православні, католицькі, греко-католицькі, вірменські та ін. (Стрільчук, 2013). На основі цього своєрідного поєднання виникло коріння ментальності нашого народу. Сукупність цих величних костьолів (монастирів, церков, палаців, оборонних споруд та ін.) на фоні прекрасних гірських, рівнинних, лісових та інших ландшафтів варто та доцільно використати для естетичного та інтелектуального відпочинку, навчання сучасним європейцям різного віку. Це все варто грамотно презентувати, в першу чергу, туристичним фірмам сусідніх держав, яким це вигідно з географічної та цікаво з історичної точки зору.

Історико-архітектурний потенціал Львівщини можна показати на прикладі об'єктів м. Жовква: заповідник Жовківський замок, собор-усипальниця Святого Лаврентія (тут поховані числені представники найвідоміших середньовічних родів Жолкевських, Собеських, Даниловичів), монастир оборонного типу імені Святого Миколая ХVІХVІІ ст., значна кількість оборонних укріплень любителям військової історії, ринкова площа, Звіринецька та Глинська брами, костел Святого Лаврентія, Храм Серця Христового, домініканський монастир, ратуша, церква Святої Трійці, Церква Різдва Богородиці, Церква Святого Лазаря. У Львові серед храмів чисельну перевагу мають українські греко-католицькі храми, далі – православна церква України, найменше – римо-католицьких церков та протестантських. Найвідомішим є храм святого Юра, розташований на значних просторах Святоюрської гори – храм, дзвіниця, митрополичі палати – резиденція митрополитів львівських, приміщення, де колись розташовувались монастирські келії. Також у Львові розташована православна церква Успіння Пресвятої Богородиці, де знайшов прихисток першодрукар Іван Федоров, який був змушений втекти із Московії, зате у Львові зумів налагодити роботу друкарні.

Духовних святинь на заході України багато, та не всі вони є діючими храмами; нерозв'язаними залишалися проблеми з поверненням значної частини святинь пастві віруючих. Зокрема, у Львівському консульському окрузі не повернуто віруючим костьол Святої Марії Магдалини попри голодування віруючих у 2007 р.; не повернуто також віруючим костьол Матері Божої Громничної. Також, попри рішення Верховного Суду, віруючим не віддали костьол Святого Вавринця у Хирові, так само як і костел Найсвятішої діви Марії у м. Комарно (загалом 20 об'єктів на території львівського округу, які представники римо-католицької церква вимагають повернути).

На території Волинської області гостям міста буде цікаво оглянути такі історико-архітектурні пам'ятки, як замок Любарта, В'їзну башту, башту Свидригайла, башту Владича. З релігійної архітектури – Кафедральний собор Успіння Пресвятої Богородиці у Володимир-Волинському районі, Троїцький костел у Берестечку, дерев'яну церкву Різдва Богородиці у с. Мовники, дерев'яну Успенську церкву у с. Качин.

Історико-архітектурний потенціал Івано-Франківської області представлений такими об'єктами, як Манявський скит 1606 р. (чоловічий монастир), спорудами м. Калуша (неоготичний костел Святого Валентина 1844 р. побудови, церква Святого Архистратига Михайла, Народний дім 1907 р., церква Святого Андрія 1792 р., колишня єврейська синагога – зараз історико-краєзнавчий музей Калушини), будівлями м. Коломиї (Будинком культури XIX ст., ратушею 1877 р., церквою Святого Архангела Михайла з дзвіницею др. пол. XIX ст., будинком колишнього банку поч. XX ст., дерев'яною Благовіщенською церквою та її дзвіницею XVI ст., костьолом XIX ст., великою кількістю житлових будинків XIX – початку XX ст.), храмами Тлумачького району (церкви Воскресіння Господнього 1770 р. у с. Підвербці, дерев'яна церква Покрови Пресвятої Богородиці 1882 р. у с. Долина, церква Введення у Храм Пресвятої Богородиці 1852 р. у с. Нижнів, церква Воздвиження Чесного Хреста 1878 р. у с. Одаїв, церква Святих Кирила і Мефодія 1882 р. у селищі Обертин) та Тименницького району (монастир Успіння Матері Божої, святого Василя Великого – паломницьке місце, Духова Криниця та ін.)

Щодо історико-архітектурної спадщини Ровенської області, то тут варто відмітити споруду Острозької академії, заснованої у 1576 р. як один із перших на Україні науково-освітніх закладів. Тут діяла друкарня Івана Федорова, віддруковувалися його книги.

В Ужгороді для туристів пізнавальною буде екскурсія до Ужгородського замку, деякі елементи якого ведуть свою історію з XI ст. Також це місто має костел, побудований у 1762–1767 р у стилі

бароко. А у споруді колишнього єпископського палацу XVII ст. знаходиться зараз бібліотека, а у самій споруді університету – навчаються студенти. Замок Паланок у Мукачеві, поблизу Ужгороду, є одним із найпопулярніших туристичних місць цього прикордонного міста.

Чернівці теж надзвичайно красиве місто Західної України. Кращими зразками духовної архітектури, діючими храмами різних віросповідань, побудованими у різний час і у різних архітектурних стилях, це місто теж може по праву пишатися. Кафедральний собор Святої Параскеви вважають першим православним храмом у Чернівцях, а головним православним храмом міста є Кафедральний собор Святого Духа. Перший камінь у його фундамент був закладений ще у липні 1844 р. Римо-католицький Костел Воздвиження Святого Хреста побудований у 1787 р. ще за дорученням австрійського цісаря Йосифа II. Миколаївська ж церква є найстарішою дерев'яною церквою Чернівців, пам'яткою архітектури національного значення, побудована у 1607 році у буковинському «хатньому» стилі. Одним із найкрасивіших і найзагадковіших будинків Чернівців є костьол єзуїтів Пречистого Серця Ісуса. Витоки історії костьолу можна прослідкувати починаючи з кінця 70-х років XIX століття, коли у Чернівцях з'явилися перші місіонери єзуїтів.

У Чернівцях кожному варто побачити перлину місцевої архітектури – споруду національного університету ім. Осипа-Юрія Адальбертовича – колишня резиденція митрополитів Буковини і Далмації, заснована у 1877 р. та визнана у 2011 р. Світовою спадщиною ЮНЕСКО.

Ще у 1996 р. Україна та Польща зі спільною заявою звернулися до міжнародної організації ЮНЕСКО, щоб занести до списку Всесвітньої спадщини 16 дерев'яних церков Карпатського регіону. Таким чином, до об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО потрапили Церква Святого Духа у с. Потелич на Львівщині, Церква Собору Пресвятої Богородиці у с. Матків на Львівщині, Церква Святої Трійці у м. Жовква на Львівщині, Церква Святого Духа у м. Рогатин на Івано-Франківщині, Церква святого Юра м. Дрогобич на Львівщині, церква Різдва Пресвятої Богородиці у с. Нижній Вербіж на Івано-Франківщині, Вознесенська церква у с. Ясіня на Закарпатті, Церква святого Михайла у с. Ужок на Закарпатті – Святого Дмитра у с. Вільховиця, святого Архангела Михайла – у с. Руська Кучава, Покрови та ін. (Сви-наренко, 2022: 652).

Однозначно полякам буде цікаво відвідати колишній костел єзуїтів, костел святого Антонія у Львові; Костел святого Лаврентія (Жовква); Колегіальний костел Святої Трійці (Олика); Собор святих Петра і Павла у Луцьку; костел Домініканців у Кам'янець-Подільському; Церкву Непорочного

Зачаття Пресвятої Богородиці (Лопатин); Костел Пресвятого Серця Ісуса (Кути); монастирський комплекс босих кармелітів у Бердичеві.

Ці релігійні споруди заходу України, створені талановитими майстрами минулої епохи, з урахуванням місцевої ремісничої специфіки тих давніх часів вартують того, щоб поїхати і подивитися на них. У цьому є їх історична та культурна цінність. Вони вражають своєю автентичністю, неповторною красою і гармонійними формами, вважається, що будівельники створювали ці церкви в такому місці, щоб вони підкреслювали переваги місцевих природних ландшафтів. Загалом, спеціалісти виділяють п'ять основних архітектурних стилів дерев'яних церков Закарпаття: бароко, лемківський, готичний, бойківський, гуцульський. Їхньою головною особливістю вважають те, що, попри солідний вік, всі вони є діючими храмами, а не музеями. Екскурсії такими храмами будуть цікавими для жителів різних держав, різного вікового контингенту, нашого західного прикордоння.

Для жителів сусідніх з нами держав – Польщі, Угорщини, Румунії – відвідати храми великих міст нашого західного прикордоння буде надзвичайно корисним, як людям старшого віку, так і молоді, як віруючим, так і атеїстам, щоб зрозуміти становлення до історії, психології та ментальності нашого українського народу, зацікавитися літературою, та іншими видами мистецтва, сприяти науковій та фаховій комунікації. Це буде досить ефективним кроком міжнародного співробітництва та помітно пришвидшить складні процеси євроінтеграції.

Висновки. Економічне українсько-європейське співробітництво не може бути дуже короткочасним, на відміну від культурного – коли можна на вихідні європейцям відвідати українські видатні храми та музеї, частина яких належить всесвітній спадщині ЮНЕСКО, нашого українського прикордоння, відвідати кав'ярні та ресторани нашої української кухні. Тим більше, що за роки Другої світової війни на цих територіях далеко не скрізь були запеклі бої за визволення,

тож багато давніх архітектурних пам'яток досить гарно збережені з часів Речі Посполитої, Румунії, Австро-Угорщини або вчасно були відреставровані. Нам є що показати європейцям, наша Україна має гарних фахівців, здатних достойно презентувати видатний історико-архітектурний та музейний потенціал західних областей нашої держави. Тут відсутня одноманітність, бо Західна Україна – це різні регіони, і тому цілком можна припустити, що європейці, які відвідають в ході екскурсій одну область (чи місто), через певний час відвідають об'єкти культурної інфраструктури сусідніх українських областей. Деякі частини міст Львова, Жовкви, Ужгороду, Мукачеве, Чернівців можна назвати музеями під відкритим небом – від бруківки до будівель тут все є свідком подій кількостотрічної давнини, тут жили та відпочивали відомі у Європі політичні та культурні діячі. Не використовувати такий багатий потенціал для культурного міждержавного співробітництва після закінчення російської агресії – це просто злочин. Завданням же для наших вітчизняних фахівців з галузі туризму – достойно презентувати цю багату спадщину і знайти відповідного європейського поціновувача.

Оскільки територія України дуже велика, у різний час різні регіони входили до складу різних держав, і на цій великій території є храми православної церкви, римо-католицької, греко-католицької, іудейської, вірменської та ін. (як діючі у наш час, так і храми – музейні павільйони), що надзвичайно цікавим буде для задоволення духовних потреб як вірян різних конфесій, так і атеїстів, поціновувачів історії та культури. І храми, і житлові будинки будувалися у різних архітектурних стилях у різні історичні епохи. Це робить неповторними образи сучасних міст України. Це розширює світогляд людей різних народів, надає молоді нові професійні перспективи, надзвичайно позитивно діє і допомагає зрозуміти людям один одного – а значить, сприяє пришвидшенню процесу євроінтеграції.

Література:

1. Стрільчук Л.В., Стрільчук В.В. Інституційні складові українсько-польських гуманітарних взаємин і співробітництва : монографія. Луцьк : Волинські старожитності, 2013. С. 78.
2. Богородецька О.І. Співробітництво між містами-побратимами України і Польщі у контексті європейської інтеграції : автореф. дисер. ... канд. політ. наук : 23.00.04. Луцьк, 2015. С. 76.
3. Калакура О. Цивілізаційний вимір українсько-польської співпраці на тлі євроінтеграційних процесів (досвід Галичини). *Наукові записки ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України*. 2016. С. 283–295.
4. Свинаренко Н.О. Про релігійні храми Західної України та їх значення для туристичного прикордонного співробітництва. *Нематеріальна культурна спадщина як сучасний туристичний ресурс: досвід, практики, інновації : зб. тез за матеріалами V Міжнародної науково-практичної конференції-фестивалю, (м. Київ, 19-20 травня 2022 р.)*. Київ : КНУКіМ, 2022. С. 254–257.
5. Свинаренко Н.О. Польсько-українська співпраця на основі освітніх, культурних, економічних здобутків : проблеми і перспективи. *Poland and Ukraine in modern Europe: intercultural dialogue – the role of national minorities – challenges and threats: Scientific monograph*. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2022. S. 646–653.

6. Артџомов І.В. Актуальні аспекти українсько-словацького транскордонного євро регіонального співробітництва. *Aktual problems of international relations. Release 119 (part 1)*. 2014. С. 18–25.
7. Кобець Н.О. Словацько-український діалог: літературний вимір : автореф. дис....канд. філол. наук : 10.01.05. Київ, 2020. 21 с.
8. Альфощій В.В. Українці Словаччини: громадсько-культурне життя та процес національного самовизначення (1989–1995) : автореф. дис.... канд. іст. наук : 07.00.02. Київ, 2021. 19 с.
9. Голош М. Українсько-угорські відносини новітньої доби та їх вплив на європейську інтеграцію. *Геополітика України: історія і сучасність. Збірник наукових праць*. Випуск 1(20). 2018. С. 78–86.
10. Про культурне співробітництво України із зарубіжними країнами за жовтень 2017 р. URL: https://nlu.org.ua/storage/files/Infocentr/Culture_spivrobotnitstvo_Ukraini/2017/Spiv10.pdf (дата звернення: 14.09.2022).
11. Про культурне співробітництво України із зарубіжними країнами за вересень 2017 р. URL: https://nlu.org.ua/storage/files/Infocentr/Culture_spivrobotnitstvo_Ukraini/2017/Spiv10.pdf (дата звернення: 14.09.2022).
12. Музеї, галереї, виставки у Львові. URL: <https://www.karpaty.info/ua/uk/lv/lw/lviv/museums/> (дата звернення: 14.09.2022).
13. Музеї в Івано-Франківську. URL: <https://www.karpaty.info/ua/uk/if/fr/ivano-frankivsk/museums/> (дата звернення: 14.09.2022).
14. Україна і Польща. Слідами історичної спадщини. URL: <https://instytutpolski.pl/kyiv/2019/01/01/> (дата звернення: 14.09.2022).
15. Крістіан-Леон Цуркану Говорити і відчувати по-румунськи. URL: <https://zbruc.eu/node/90553> (дата звернення: 14.09.2022).
16. Делегація МІОКУ взяла участь у X Міжнародному симпозиумі «Румунсько-українські відносини. Історія та сучасність». URL: <https://lpnu.ua/news/delehatsiia-mioku-vziala-uchast-u-kh-mizhnarodnomu-sympoziumi-rumunsko-ukrainski-vidnosyny> (дата звернення: 14.09.2022).
17. Між православними України і Румунії є чимало спільного. Коли румунська церква визнає ПЦУ? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/pravoslavna-tserkva-ukrayiny-i-rumunsk-tserkva/31147310.html> (дата звернення: 14.09.2022).
18. Сеньківська Г. Діяльність державних і громадських осередків з вивчення та охорони історико-культурної спадщини Тернопілля (др. пол. XX – поч. XXI ст.). Тернопіль, 2011. С. 94–98.
19. Скакальська І., Борак І., Сеньківська Г. Інформаційний потенціал музеїв у процесі формування професійної компетенції студентів. *Society. Dokument. Kommunikation*. 2022. Ed. 14. С. 285–303.

References:

1. Strilchuk, L.V., Strilchuk, V.V. (2013) *Instituzijni skladovi ukrainsko-polskih gumanitarnih vsajemin i spivrobotniztva* [Institutional components of Ukrainian-Polish humanitarian relations and cooperation. Monograph]. Luzk: Volinski starogitnosti, 278 p. [in Ukrainian].
2. Bogorodezka, O.I.(2015) *Spivrobotniztvo misg mistami-pobratimami Ukraini i Polchtchsi u konteksti jevropejskoji integrazii* [Cooperation between sister cities of Ukraine and Poland in the context of European integration]. Avto-ref. disser. .. kand. nauk si spez. 23.00.04. Luzk, S.76. [in Ukrainian].
3. Kalakura, O. (2016) *Zivilisazijnij vimir ukrainsko-polskoj spivprazi na tli jevrointegrazijnih prozesiv (dosvid Galichini)* [The civilizational dimension of Ukrainian-Polish cooperation against the background of European integration processes (the experience of Galicia)] / *Naukovi sapiski IPIEND im. I.F .Kurasa NAN Ukraini*. S. 283-295. [in Ukrainian].
4. Svnarenko, N.O. (2022) *Pro religijni hrami Sahidnoji Ukraini ta jih snachennja dlja turistichnogo prikordonnogo spivrobotniztva* [About the religious temples of Western Ukraine and their significance for cross-border tourism cooperation] // *Nematerialna kulturna spadchina jak suchasnij rturistichnij resurs: dosvid, praktiki, innovazii. V Misgnarodna naukovopracticna konferenzija-festival, (m.Kijiv, 19-20 travnya 2022p.)*. Kijiv : KNUKiM, 254-257 pp. [in Ukrainian].
5. Svnarenko, N.O. (2022) *Polsko-ukrainska spivprazja na osnovi osvithnich, kulturnih, ekonomichnih sдобutkiv : problemi i perspektivi* [Polish-Ukrainian cooperation based on educational, cultural, economic achievements: problems and prospects] / *Poland and Ukraine in modern Europe: intercultural dialogue – the role of national minorities – challenges and threats: Scientific monograph*. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 646-653 pp. [in Ukrainian].
6. Artjomov, I.V.(2014) *Aktualni aspekti ukrainsko-slovazkogo transkordonnogo jevroregionalnogo spivrobotniztva* [Current aspects of Ukrainian-Slovak cross-border Euroregional cooperation] / *Aktual problems of international relations.Release 119 (part 1)*. 18-25 pp. [in Ukrainian].

7. Kobez, N.O.(2020) Slovačko-ukrajinskij dialog: literaturnij vimir [Slovak-Ukrainian dialogue: literary dimension]. Avtoref. dis. ... nauk. stup. kand. filol. nauk si spez 10.01.05. Kijiv, 21 p. [in Ukrainian].
8. Alfoshij, V.V.(2021) Ukrainzi Slovachini : gromadsko-kulturne shittja ta prozesnacionalnogo samovisnachennja (1989-1995) [Ukrainians of Slovakia: social and cultural life and the process of national self-determination (1989-1995)]. Avtoref. disser.... kand. ist.nauk si spez. 07.00.02, Kijiv, 19 p [in Ukrainian].
9. Golosh, M.(2018) Ukraïnsko-ugorski vidnosini novitnjoj dobi ta jih vpliv na jevropijsku integraziju [Modern Ukrainian-Hungarian relations and their impact on European integration] / Geopolitika Ukraïni: istorija i suchasnist. Zbirnik naukovih praz. No 1 (20). 2018.78-86 pp. [in Ukrainian].
10. Pro kulturne spivrobotniztvo Ukraïni is sarubignimi krainami sa sgovten 2017 r. [About cultural cooperation of Ukraine with foreign countries for October 2017.] URL: https://nlu.org.ua/storage/files/Infocentr/Culturne_spivrobotniztvo_Ukraïni/2017/Spiv10.pdf (data svernennja 14.09.2022) [in Ukrainian].
11. Pro kulturne spivrobotniztvo Ukraïni is sarubignimi krainami sa veresen 2017 r. [About cultural cooperation of Ukraine with foreign countries for September 2017.] URL: https://nlu.org.ua/storage/files/Infocentr/Culturne_spivrobotniztvo_Ukraïni/2017/Spiv10.pdf (data svernennja 14.09.2022) [in Ukrainian].
12. Musei, galerei, vistavki u Lvovi [Museums, galleries, exhibitions in Lviv] URL: <https://www.karpaty.info/ua/uk/lv/lw/lviv/museums/> (data svernennja 14.09.2022) [in Ukrainian].
13. Musei v v Ivano– Frankivsku [Museums in Ivano-Frankivsk] URL: <https://www.karpaty.info/ua/uk/if/fr/ivano-frankivsk/museums/> (data svernennja 14.09.2022) [in Ukrainian].
14. Ukraïna i Polchtsha. Slidami istorichnoj spadchini [Ukraine and Poland. Traces of historical heritage] URL: <https://instytutpolski.pl/kyiv/2019/01/01/> (data svernennja 14.09.2022) [in Ukrainian].
15. Kristian-Leon Zurkanu Govoriti i vidchuvati po-rumunski [Christian-Leon Tsurcanu Speak and feel Romanian]. URL: <https://zbruc.eu/node/90553> (data svernennja 14.09.2022) [in Ukrainian].
16. Delegazija MIOKu vsjala uchast u X Mishnarodnomu simposiumi «Rumunsko-ukrajinski vidnosini. Istorija ta suchasnist» [The MIOC delegation took part in the 10th International Symposium "Romanian-Ukrainian Relations. History and modernity"] URL: <https://lpnu.ua/news/delehatsiia-mioku-vzjala-uchast-u-kh-mizhnarodnomu-sympoziumi-rumunsko-ukrajinski-vidnosyny> (data svernennja 14.09.2022) [in Ukrainian].
17. Mish pravoslavnimi Ukraïni i Rumunii je chimalo spilnogo. Koli rumunska zerkva visnaje PZU? [There is much in common between the Orthodox of Ukraine and Romania. When will the Romanian Church recognize the OCU?] URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/pravoslavna-tserkva-ukrayiny-i-rumunskatserkva/31147310.html> (data svernennja 14.09.2022) [in Ukrainian].
18. Senkivska, G.(2011) Dijalnist dergavnih i gromadskih oseredkiv s vivtshennja ta ohoroni istoriko-kulturnoji spadchini Ternopillja (dr. pol. XX – poch. XXI st.) [Activities of state and public centers for the study and protection of the historical and cultural heritage of Ternopil (late 20th century – beginning of the 21st century)]. Ternopil, 94-98 pp. [in Ukrainian].
19. Skakalska, I., Borak, I., Senkivska, G.(2022) Informazijnij potencial musejiv u prozesi formuvannja profesijnoji kompetenziji studentiv [The informational potential of museums in the process of forming the professional competence of students] / Society. Dokument. Kommunikation. Ed.14. 285-303 pp. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 15.09.2022
The article was received 15 September 2022